



Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: The Euro: How a Common Currency Threatens the Future of Europe.

Küreselleşme karşıtlarından çıkarılacak dersler

Trump ve destekçilerinin sınırların önemli olduğu konusundaki ısrarı göz önünde bulundurulduğunda iş dünyası, küresel tedarik zincirleri inşa ederken iki kez düşünecek. Bundan doğan belirsizlik yatırımların cesaretini kıracak. Özellikle de küresel kurallara dayalı sistemin ivmesi yok olacak.

Küreselleşme savunucuları şampanyalarını soğuta dursunlar, korumacılar ve 'illiberal demokrasi' savunucuları diğer birçok ülkede de yükselişte. Trump gibi bariz bir yobazın ve iflah olmaz bir yalancının ABD'de bu kadar oy almış olabilmesi ve Macron'la aşırı sağ Marine Le Pen'in yarışması hayli endişe verici bir durum.

Bazıları Trump'un zayıf yönetimi ve bariz yetersizliğinin diğer ülkelerdeki popülist her derde devalara olan coşkuya bir gem vurması gerektiğini varsayıyor. Benzer şekilde Trump'ı desteklemiş olan ABD'nin eski ve ağır sanayilerini barındıran kuzey ve kuzeydoğu bölgelerindeki seçmenler dört yıl sonra neredeyse kesinlikle çok daha kötü durumda olacaklar ve rasyonel seçmenler bunu kesinlikle anlayacak.

Ama küresel ekonomiye dair hayal kırıklığının en azından orta sınıftaki (ya da bir zamanlar orta sınıfta olan) milyonlarca insana davranışının zirveye ulaştığını söylemek yanlış olur. Eğer gelişmiş liberal demokrasiler statüko politikaları devam ederse yerinden edilmiş işçiler yabancılaştırılmaya devam edecek. En azından birçoğu Trump, Le Pen ve bu gibi liderlerin kendi acılarını hissettiklerini hissedecek. Seçmenlerin kendi rızalarıyla korumacılık ve popülizm karşıtı olacağı fikri kozmopolit bir hüsnükuruntudan ibaret olabilir.

Liberal pazar ekonomisinin savunucuları birçok reform ve teknolojik gelişmenin bazı grupları - muhtemelen de hayli geniş grupları eskisinden daha kötü hale getirebildiğini anlamak zorunda.

Beğenin ya da beğenmeyin insanlık, iklim değişikliği veya terör tehdidi gibi ortak sorunlarla mücadele ederek, küresel anlamda birbirine bağlı kalmaya devam edecek. Bu sorunları işbirliği içinde çözmeye yönelik teşvikler ve beceriler zayıflatılmamalı tam tersine güçlendirilmeli.

Prensipte bu değişiklikler kazananların kaybedenleri dengelemesine olanak vererek ekonomik verimi artırır. Fakat kaybedenler ilk günden daha kötü bir duruma geldiyse küreselleşmeyi ve pazar yanlısı politikaları neden desteklesinler ki? Evet, politikacıları bu değişikliklere karşı çıkmaya yönlendirmek bu insanların kendi çıkarıdır.

Çıkarmamız gereken ders

Yani çıkarmamız gereken ders hayli açık: Güçlü bir sosyal refah programı, istihdam eğitimleri ve küreselleşmenin arkada bıraktığı birey ve toplumları destekleyen diğer reformlar da dahil yenilikçi politikalar olmadığı takdirde Trump gibi politikacılar manzaranın ayrılmaz bir parçası haline gelebilir.

Koruyucu ve yerelci hırslarına tamamen ulaşmasalar bile, korku üzerinde politika yaptıkları, bağnazlığı körükledikleri ve biz ve onlar yaklaşımla tehlikeli bir kutuplaşma politikası izledikleri için böyle politikacıların dayattığı maliyetler hepimiz için hayli yüksek olur. Trump Meksika, Çin, Almanya, Kanada ve daha birçok ülkeye karşı Twitter saldırılarını artırdı. Görevde kaldığı sürece de bu liste daha uzayacaktır. Le Pen Müslümanları hedef aldı ama 2. Dünya Savaşı sırasında Fransızların Yahudileri toplama kamplarına gönderdiğini inkar eden yorumları geçmek bilmeyen Yahudi karşıtlığını da ortaya çıkarmış oldu.

Bölünmelerle sonuçlanabilir

Derin ve muhtemelen tamir edilemeyecek ulusal bölünmelerle sonuçlanabilir bu süreç. ABD’de Trump şimdiden başkanlık makamına olan saygıyı düşürdü ve muhtemelen ardında daha bölünmüş bir ülke bırakacak.

Şunu unutmamalıyız, bilim ve özgürlükleri cակlayan Aydınlanma Çağı öncesinde gelir ve yaşam standartları yüzyıllar boyunca duraklamadaydı. Fakat Trump, Le Pen ve diğer popülistler Aydınlanma Çağı değerlerinin karşı tezini temsil ediyor. Trump yüzü bile

kızarmadan “alternatif gerçekler”den bahsediyor, bilimsel yöntemleri inkar ediyor, bir aldatmaca olduğuna inandığı iklim değişikliğiyle ilgili olanlar da dahil kamu araştırmaları için ciddi boyutlarda bütçe kesintileri öneriyor. Trump, Le Pen ve diğerleri tarafından savunulan koruyucu dünya ekonomisine de benzer bir risk oluşturuyor. Bir yüzyılın üç çeyreğinde ürün, hizmet, işgücü ve fikirlerin sınırlar arasında özgürce dolaşabileceği kurallara dayalı küresel ekonomik bir düzen kurulmaya çalışıldı. Hemcins popülistlerinin de alkışları sağolsun Trump’ı bu yapıya bir el bombası fırlattı.

Teşvik ve beceriler güçlendirilmeli

Trump ve destekçilerinin sınırların önemli olduğu konusundaki ısrarı göz önünde bulundurulduğunda iş dünyası küresel tedarik zincirleri inşa ederken iki kez düşüncecek. Bundan doğan belirsizlik yatırımların cesaretini kırarak, özellikle de küresel kurallara dayalı sistemin ivmesini yok edecek şekilde sınırlar ötesi yatırımların cesaretini kırıyor olacak. Sistem daha az yatırım yapıldığında böyle bir sistemi savunuların teşvikleri de daha az olacak.

Bu tüm dünya için sorunlu bir durum. Beğenin ya da beğenmeyin, insanlık iklim değişikliği veya terör tehdidi gibi ortak sorunlarla mücadele ederek küresel anlamda birbirine bağlı kalmaya devam edecek. Bu sorunları işbirliği içinde çözmeye yönelik teşvikler ve beceriler güçlendirilmeli zayıflatılmamalı.

Tüm bunlardan çıkartmamız gereken ders İskandinav ülkelerinin çok önceden farkına vardığı bir şey. Bölgenin küçük ülkeleri açıklığın hızlı ekonomik büyüme ve refaha giden yolda anahtar olduğunu anladı. Fakat açık ve demokratik kalmak istiyorlarsa vatandaşları toplumun önemli bir kesiminin geride bırakılmayacağına dair ikna edilmeli.

Müreffeh devlet İskandinav ülkelerinin başarısının bütünleyici unsuru haline geldi. Sürdürülebilir refahın sadece paylaşılan refahla mümkün olduğunu anladılar. Bu ABD ve Avrupa’nın da anlaması gereken bir nokta.

